

PROLOOG

Nüüd on see siis paigas. Arstliku komisjoni otsus oli selge ja konkreetne – teenistuseks kõlbulik. Jalutasin Sõle tänava arstliku komisjoni uksest välja, ilma et ma sellest uudisest esialgu midagi väga arvanud oleksin. Hingasin vaid kergendatult, sest arstikabinettides toimunu ei olnudki nii hull, kui mulle räägitud oli. Mõttes olin arvestanud võimalusega, et pean koos paari-kolmekümne saatusekaaslasega paljalt rivis seisma, kuni arstitädid (või veel hullem – onud) meie füüsilise üksipulgi üle vaatavad, sealhulgas kõik selle, mis allapoole võöd jääb. Ei teagi, kas see oli puhas juhus ja mul lihtsalt vedas või ongi need jutud ainult hirmutamiseks. Igatahes mina midagi sellist läbi elama ei pidanud. Arusaamine sellest, mida arstliku komisjoni otsus minu jaoks tegelikult tähendas, jõudis kohale alles hiljem...

Koduteel saabus see esialgu tõdemusena, et tagasi pöörata ei saa enam midagi. Enam pole abi seljavalu simuleerimisest, lapsepõlves põetud kõõrdsilmsusest või nõdrameelse mängimisest. Seda kõike olid lähedased sugulased ja sõbrad-tuttavad mulle ühel või teisel moel lahendusena soovitanud. Sealhulgas need, keda tol hetkel autoriteetseks pidasin. Õpetussõnu jagus vanematelgi, kes tol hommikul pojakesele sõnu peale lugesid. Takkajärgi ei teagi, kas teiste mõjutusel või omal algatusel, kuid seljavalu simuleerisin komisjonis tõesti. Lootsin selle abil ajateenistusest pääseda ning elasin rolli nii sisse, et hakkasin ka ise lõpuks oma invaliidsusesse uskuma. Usk on üldse üks mõjuvõimas asi – nii heas kui ka halvas. Nagu ka hirm...

Tol hetkel ei tundnud ma oma sellise käitumise pärast sugugi piinlikkust. Ajateenistus tähendas ju ikkagi vähemalt ajutist loobumist õpingutest, teenimisvõimalustest, sõpradest, reisimisest ja muudest sellistest asjadest – seega kõigest olulisest. Pealegi oli sellisest teesklemisest saanud nii eakaaslaste kui nende vanemate eeskujul ühiskondlik käitumisharjumus, mida harva keegi vaidlustas. Näitemäng läks läbi – arstid määrasid seljavalu jaoks massaaži ja ravivõimlemise. Kuna ma nagunii ajapikenduse ja ülikooli kasuks otsustasin, siis edasisest simuleerimisest loobusin. See oleks olnud juba liig. Pealegi, mine tea, mis juhtub. Selle aja peale, kui minu ajateenistusaeg päralt jõuab, on Eestil võib-olla juba hoopis palgaarmee ja ma ei peagi kuskile minema.

Niisiis astusin ülikooli sisse ja küsisin ajateenistusse minekuni 3 aastat pikendust. Panin taotluse postiga teele ning uskusin oma naiivsuses, et muretsemiseks pole põhjust. Unustasin kogu teema ning igapäevased õpingud ülikoolis pühkisid ajateenistusega seonduva mõtetest.

Parajasti siis, kui ma seda kõige vähem ootas, see juhtuski – 11.10.2007 kuupäevaga välja saadetud kirja poleks ma oma postkastist leida tahtnud. See ei olnud vanaema saadetud varajane jõuluterivitus ega järjekordne telefoniarve – oi ei!

Kaitseressursside Ameti ametnikud olid võtnud vaevaks mulle teatada, et nüüd on minu kord. Sain tuusiku Tapale. 11kuuline puhkus Lääne-Virumaa tõmbekeskuses võis alata, reisikorraldajaks sedapuhku Pioneeripataljon. Transport, toit jms kõik pakettis sees ja kogu üritus tasuta. Väljasõit 02.07.2008.

Ma oleks vist isegi valimisreklaamist rohkem rõõmu tundnud, mis sest, et ma tobedat pahna oma postkastis silmaotsaski ei salli... Too õhtu oli igatepidi rikutud. Nagu oleks puuga pähe saanud. Reaalsus jõudis päralt ja andis üsna korraliku obaduse otse kuklasse.

Mul ei olnud hirmu. Vähemalt mitte ajateenistuse ees. Ma ei kartnud, et ma seal hakkama ei saa. Oli see teadmatusest, mis mind tegelikult ees ootab, või liigsest enesekindlusest? Pole teada. Hirm oli pigem selle ees, millest ma samal ajal ilma jään. Ma ei tahtnud loobuda tsiviilelu magusatest paladest. Mõistsin, et pean pea terve aasta elama naisest sama hästi kui lahus, eemal sõpradest ja perekonnast, loobuma vähemalt ajutiselt oma äriprojekti arendamisest ja õpingutest ning paljust muust, mis teeb elu elamisväärseks. Ja seda kõike mille nimel? Mille pagana pärast? Selleks, et kalpsata mööda metsi ringi nagu noor põder, püss käes? Kas saab olla midagi veel mõttetumat? Minul on muudki teha! Käigu need, kes ise tahavad!

Sõbrad-tuttavad, kes olid ajateenistuses käinud, teadsid rääkida, kui arutu see kõik on. Ja sama teadsid rääkida needki, kes polnud sõjaväge uneski näinud. Miks ma oleksin pidanud nende sõnades kahtlema? Vaevalt oleks keegi suutnud tollal minu hoiakuid murda või meelsust muuta. Tõenäoliselt poleks ma ühtegi ajateenistuse olemasolu õigustust tol hetkel tõsiselt võtnud. Kummaline. Koolis käimisele kulutab inimene suure osa oma esimestest kümnenditest. Tööl käimisele pea terve elu. Ometigi ei tekita kumbki neist sellist vastumeelsust nagu mõned kuud ajateenistust.

Aga elu paneb tihti asjad paika. Ajateenistusse asumine 2008. aasta juulis oli vältimatu, seda muuta polnud enam võimalik. Õieti oleks kõik pingutused olnud juba kas ebaseaduslikud või mulle endale moraalselt vastuvõtmatud. Seega ei jäänud üle muud kui olukorraga leppida. Kui tingimusi pole võimalik muuta, tuleb nendega kohaneda.

Umbes kuu enne saatuslikku kuupäeva asusin kõikvõimalikke ettevalmistusi tegema. Ei – ma ei hakanud närviliselt kätekõverdusi tegema ja kõhulihaseid treenima või paaniliselt sokke ja nuustikuid või muud sellist padajanni varuma. See oli hoopis isemoodi eelhäälestus. See oli valmistumine eemalolekuks: naisest, vanematest, sugulastest, sõpradest, tuttavatest, õpingutest, aga ka ärielistest ettevõtmistest ja kõigest muust, mis seni tähendas minu jaoks igapäevaelu.

Ühtäkki ei olnud igapäevased asjalikud toimetused enam olulised: õpingud, äriprojektid, meilivahetused jms. Prioriteedid muutusid ja nüüd oli mul tõepoolest piisavalt aega, et ennast neile pühendada. Märkmik oli täis kohtumisi sõprade ja tuttavatega, viibimisi lähedaste seltsis siin ja seal ning mõtetes oli alati nimekiri inimestest, kes nähtud ja keda veel soov näha. Kõigiga oli vaja enne „viimsetpäeva“ kohtuda, et veeta mõnusalt koos aega ja nautida veel neid väheseid hetki, mis olid jäänud. Lugesin läbi kapiserval oma „õiget aega“ oodanud raamatud ja tegin teoks nii mõnegi mõtte, mis sinnani vaba aega oli oodanud. Lauluread „Maailma lõpus on kohvik, kus kunagi kohtume kõik“ omandasid minu jaoks nüüd hoopis uue tähenduse.

Tagantjärele ei saa öelda, et see tol hetkel nii traagilisena näiv aeg minu elus ebameeldiv oleks olnud. Paradoksaalselt sel ajal kui teised muretsesid mind ees ootava katsumuse pärast, nautisin mina ühte kõige muretumat etappi oma elus – puudusid tähtajad ja kohustused, ootused ja nõudmised. Peale selle ühe ja „traagilise“ muidugi.

Kohtumised ise olid täis häid sõnu ja soove, lubadusi hoida ühendust ja anda üksteisele oma tegemistest võimalikult palju märku, seejuures teadmata järgmise kohtumise kohta ega kellaaega. Paljusid nägin ja paljud jäid nägemata. Mõne aja jooksul mõistsin, et aktiivsete ja tegusate noorte puhul ei saagi eeldada, et kõigil sinu jaoks aega on. Liiatigi kui peale minu enda ja paari saatusekaaslase ei adunud olukorra märgilist tähendust lõpuni keegi. See on ka igati inimlik. Tõsi ju on, et need, kes on mingi olukorra läbi elanud, teavad isegi. Ja need, kes pole, ei mõista seda kunagi lõpuni.

Vististi oli see kõik pisut sarnane inimese käitumisega, kes teab ette oma surma? Teadlikult või mitte – igatahes püüdsin asjad sättida nii, et minu eemaloleku ajal kõik sujus ja laabuks.

Nädal enne „traagilist“ kuupäeva olidki kõik kohtumised kohtutud ja enamik asju korda aetud. Veel olid jäänud mõned päevad puhkami-

seks ja elu nautimiseks; mõned üksikud pokkeriõhtud, tennisematšid, piljarditurniirid, saunaõhtud. Ja mis peamine – viimased hetked koos oma kalli naisega.

Esmaspäeva hommikul naisega hüvasti jättes asusin teele Türile. Pidin Tallinnast lahkuma kaks päeva varem, sest mind oli palutud minu parima sõbra venna ristiisaks. Sellest ma keelduda ei saanud, see oli auasi. Valetaksin, kui ütleksin, et mul lahkumishetkel klomp kurku ei tulnud. Teadsin, et lähema kuu jooksul pole mul lootust oma kallimat näha.

Teisipäeval otsustasin lasta juuksed ära pügada. Ma pole elus näinud oma juuksuril nii suuri silmi kui pärast seda, mil palusin tal ennast kiilaks ajada. Veenmaks teda, et ma pole aru kaotanud, pidin talle oma soovi kordama. Teatasin, et vaja on Eesti riiki teenima minna. See vastus paistis teda rahuldavat. Mõneti on see justkui omamoodi riitus – nagu rebaste retsimine või midagi sellist. Miks täpselt ajateenistuses olles kiilakas peab olema, seda ma tol hetkel ei teadnud. Igatahes tehtud see sai ja sõbrad-tuttavad said minu kulul korralikult naerda, kui ma neile pärast pilte näitasin. Hiljem selgus, et oleksin võinud ennast pügada lasta alles siis, kui väeossa jõudsin.

Pärast juuksurit käisin poodlemas. Hankisin kõike, mida eluks vaja: hügieenitarbeid, viksi, nuustikuid ja muud sellist kraami. Ma ei osanud aimatagi, et kõik hädapärane on kohapeal olemas (või vähemalt meil oli; info selle kohta oli aga puudulik). Koju jõudes panin kompsud kokku. Teades, et isiklikud asjad pole niikuinii lubatud, toppisin kõik vajaliku kilekotti. Hiljem selgus, et seegi polnud vajalik. Ülejäänud päeva vedelesin niisama.

Kolmapäeva varahommikul säras päike ja oli igati ilus päev ajateenistusse minemiseks. Kella poole 9 aegu astusin Türi-Paide bussile ja sõit kogunemiskohta võis alata. Bussis istudes märkasin, et minusuguseid kiilakaid tuli siit-sealt veel peale. Küllap olid ka nemad tule-

vased ajateenijad. Veel aastake tagasi oleksin neid ehk mõttes paras-
tanudki. Täna enam mitte.

Mingil veidral põhjusel tundus, et isegi kaasreisijad tajusid, milles
asi. Tädikesed justkui naeratasid rahulolevalt, kohati vaat et pakkusid
endast noorematele sõdurihakatistele „viimsepäeva“ puhul istetki.
Ja seda olenemata rahvusest – isegi venekeelsed vanemad härrad ja
prouad tundusid täna kuidagi sõbralikumad.

Kohale jõudes oli veel piisavalt aega väikese poetiiru jaoks. Istusin
poe ees pingil, nautisin päikest nagu vana kõuts ning sõin jäätist.
Teadsin, et järgmine selline imeline võimalus tuleb mul alles 11 kuu
pärast. Võtsin teadlikult tollest hetkest viimast ega mõelnud ei laigu-
listele riitele ega seerude röögatustele. *Carpe diem.*

Mõne aja pärast oli aeg seada sammud kogunemiskohta, kust mind
ja teisi saatusekaaslasi pidi bussi peale pandama ning Tapale saade-
tama. Kogunemispaika jõudes oli pilt üsna kirju. Kohale oli tulnud
tudengeid, isasid, abikaasasid, firmajuhte, ehitajaid, doktorante, vanu
tuttavaid, sulisid ja neidki, kes paistsid hirmunult kohe-kohe püksi
tegevat. Pooled olid kiilakad nagu mina. Teistel jälle paistsid veel eel-
misest õhtust käed värisevat – hea meelega oleks neile kaastundest
mõne pudeli ulatanud. Ja oli neidki, kes olukorrale vaatamata ennast
väga lõbusalt tundsid. Üks asi oli kõigil ühtmoodi – kõik olid eesti
mehed. Või vähemalt Eesti Vabariigi kodanikud.

10.05 oligi buss ees, et kogu see kirju kamp peale võtta ja neist 11
kuuga „mehed“ teha. Suurem enamik poleks eales tahtnud sinna bus-
si oma jalga tõsta. Pärast ID-kaardi ettenäitamist ja allkirja andmist
juhataci see seltskond aga sellegipoolest bussi. Veel mõnikümmend
minutit, ja sõit võis alata. Istusin akna alla ja nautisin ilusat ilma. Ei
mäleta, et ükski bussisõit varem nii palju rahuldust oleks pakkunud.
Mitte sellepärast, et ma oleks tahtnud kohale jõuda. Oh ei. Teadsin
lihtsalt, et see sõit on lähema kuu jooksul ilmselt kõige meeldivam

asi, mis mul teha õnnestub. Ärevus mu sees oli selgelt tajutav ja seda oli raske varjata. Kindlustunnet andis vaid teadmine, et olen ennast selleks katsumuseks ette valmistanud. Olin uurinud, mis mind täpsemalt ees ootab ja kuidas kõik hakkab olema. Paraku reisikirjade lugemisest aga mägironimiseks ei piisa.